

حیطه های پژوهش در آموزش

درس : پژوهش در آموزش

جلسه : سوم

فهرست مطالب

۳	اهداف کلی
۳	۱ مقدمه
۳	۱,۱ تعریف
۴	۱,۲ جایگاه پژوهش در آموزش در دنیا و ایران
۵	۱,۳ موانع موجود
۶	۲ نقش نیازسنجی اجزاء و عناصر نظام آموزشی
۶	۲,۱ اجزاء عناصر نظام آموزشی
۷	۲,۲ نیازسنجی
۸	۲,۳ آزمون های مختلف در حیطه اجزاء آموزشی
۸	۲,۴ آزمون های بررسی عملکرد
۹	۲,۵ اقدام پژوهی
۹	۲,۶ تحقیق قوم نگاری
۱۰	۳ انواع مطالعات در پزشکی
۱۰	۳,۱ انواع مطالعات
۱۱	۳,۲ انواع مطالعات علوم پزشکی
۱۱	۳,۳ مطالعات ثانویه یا مطالعات مرور سیستماتیک
۱۲	۴ مطالعات کیفی
۱۳	۴,۱ تعریف
۱۳	۴,۲ مقایسه مطالعه کیفی و کمی
۱۴	۴,۳ جایگاه استفاده از مطالعات کیفی
۱۵	خلاصه
۱۶	منابع

شناسه جستار
 عنوان جستار: حیطه های پژوهش در آموزش
 نویسنده: دکتر جواد کجوری
 دانشیار مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
 آخرین تاریخ به روز رسانی: ۱۳۸۹/۸/۶
طراح آموزشی: دکتر
ویرایش: زهرا صفاری
 کارشناس مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
با همکاری:
 مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
 قطب علمی آموزش الکترونیکی
 دانشگاه علوم پزشکی شیراز

اهداف کلی

- در تدوین این درس اهداف کلی زیر مد نظر است:
۱. جایگاه پژوهش در آموزش در ایران و جهان
 ۲. انواع مطالعات پژوهش در آموزش
 ۳. اهمیت نیازسنجی در آموزش پزشکی
 ۴. روش های انجام پژوهش در آموزش پزشکی
 ۵. اولویت های پژوهش در آموزش پزشکی

۱ مقدمه

➤ مفاهیم کلیدی

۱. تعریف پژوهش در آموزش
۲. موانع و مشکلات در پژوهش در آموزش
۳. علل کم بودن مطالعات پژوهش در آموزش

➤ اهداف یادگیری

- شما پس از مطالعه این نوشتار قادر خواهید بود.
۱. جایگاه پژوهش های آموزش پزشکی در دنیا را بیان کنید.
 ۲. جایگاه پژوهش های آموزش پزشکی در ایران را بیان کنید.
 ۳. چالش های موجود در پژوهش در آموزش را نام ببرید.

۱,۱ تعریف

از نظر تعریفی کاربرد روش های علمی در مطالعه مسائل آموزشی به منظور پیدا کردن راه حل های تازه برای مشکلات پیش رو را پژوهش در آموزش می گویند.

به عبارت دیگر مجموعه فعالیت های منظمی که محقق به منظور شناخت و تبیین پدیده های آموزش انجام می دهد را پژوهش در آموزش می نامند. پژوهش در آموزش راهنمایی برای مدیران، برنامه ریزان و تصمیم گیران است تا تصمیمات خود را بر مبنای شواهد موجود جهت داده در جهت ارتقاء از بهترین شواهد موجود^۱ استفاده کنند بر این اساس پژوهش در آموزش زیربنایی جهت توسعه و سرمایه گذاری برای آینده است. بنایی جهت ارتقاء آموزش بر اساس بهترین شواهد موجود می باشد.

^۱ Best Evidence in Education

۱,۲ جایگاه پژوهش در آموزش در دنیا و ایران

پژوهش در آموزش در دنیا بصورت یک موضوع خاص گستردگی و تاریخچه طولانی ندارد. تعداد مجلات مربوط به آموزش پزشکی برای دهه ها محدود بوده و اهمیت این قسمت در آموزش پزشکی سال ها مورد بی توجهی محققان و مدیران آموزشی قرار گرفته است. بطوری که همانطور که در جدول نشان داده شده است کل مقالات آموزش پزشکی چاپ شده در سه ژورنال مهم آموزش پزشکی از سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۵ فقط ۳۸۷ مقاله بوده است که از این تعداد ۵۹٪ مطالعات مشاهده ای و ۸٪ مطالعات هم گروهی و ۸٪ پیش آزمون و پس آزمون بوده است. همانگونه که مشاهده می شود میزان این مقالات در مقایسه با سایر مقالات غیر آموزش پزشکی بسیار کمتر است و همچنین از نظر طراحی نیز این مطالعات کمتر مطالعات اصولی و قابل اعتماد است. از نظر حیطه یادگیری پژوهش نیز عمده مطالعات در رابطه با آموزش دانشجویان پزشکی در آموزش مداوم بوده است.

No (%) of studies (n=387)	
Study design	
Observational, cross sectional	267 (69)
Longitudinal cohort	31 (8)
Before and after studies	31 (8)
Other	58 (15)
Focus of research	
Undergraduate medical curriculum	240 (62)
Continuing medical education	85 (22)
Postgraduate medical training	43 (11)
Other	19 (5)

جدول ۱: بررسی مطالعات پژوهش در آموزشی از سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۵

بر اساس مطالعات اخیر میزان مطالعات آموزش پزشکی در مقایسه با مطالعات کمتر از ۵٪ کل مقالات در سایر حیطه های علوم پزشکی را به خود اختصاص می دهد در این مطالعات، مطالعات اصیل با طراحی خوب و بصورت چند مرکزی^۲ که نتایج آن قابل تعمیم باشد بسیار کم است و اکثر مطالعات بصورت نظرات افراد صاحب نظر^۳ اجرا شده است تا بر اساس بهترین شواهد موجود از طرف دیگر بدلیل نداشتن اثر مستقیم در درمان بیماران و نبود علاقه مندی بازار و شرکت های تولید دارو و تجهیزات پزشکی، این مطالعات اکثراً فاقد یک حمایت کننده مستقیم از نظر تأمین هزینه ها هستند که اینها علاقه محققین را در انجام این مطالعات کاهش می دهد.

در ایران سابقه و گستره این نوع تحقیقات بسیار محدودتر و کوچک تر است. با نگاهی سرسری می توان دریافت کیفیت مطالعات آموزش پزشکی در ایران بسیار پائین تر و هم چنین مجلات آموزش پزشکی که این مطالعات را چاپ کند، بسیار محدودتر هستند. عدم وجود دانش تخصصی در طراحی این مقالات کیفیت این مطالعات را در ایران بسیار پائین آورده و میزان انتشار مقالات آموزش پزشکی ایران در ژورنال های خارج را نیز بسیار پائین آورده است.

² Multi Center

³ Opinion Based

۱,۳ موانع موجود

عدم دانش تخصصی در ارائه طراحی مناسب جهت پژوهش های اصیل و قابل اعتماد را می توان بعنوان مهمترین چالش این حیطه در پژوهش دانست. فقدان تفکر پژوهش در مسائل آموزش پزشکی و تصمیم گیری مدیران بر اساس مقتضیات زمانی و دستورات وزارتی عامل مهمی است بطوری که سیاست های آموزش در ایران و جهان اکثراً بر مبنای شواهد مناسب نیست و اکثراً به نظرات رؤسا بر می گردد. پاداش مناسب جهت پژوهشگران این حیطه دیده نشده و همچنین مراکز پژوهش در آموزش به منظور تربیت پژوهشگران توانمند در این حیطه در ایران بسیار محدودند.

عدم توجه مسائل مهم مثل نقشه جامع علمی کشور و نقش پژوهش در آموزش در آن و عدم توجه به اهمیت کارگروهی و چند مرکزی از عوامل مهم عدم یادگیری این نوع پژوهش در ایران است.

عدم توجه به نیازسنجی مناسب بر اساس نقشه جامع علمی کشور جهت انجام پژوهش های موجود و عدم کسب سرمایه گذاری مناسب نیز از دیگر علل این عدم توسعه می باشد.

اگر چه با توجه به اینکه اکثر هزینه انجام پروژه های آموزش پزشکی در ایران هزینه های دولتی است و این امر مشترک با سایر پژوهش هایی از حیطه های دیگر علوم پزشکی است به نظر می رسد عدم آموزش کافی، نبود علاقه انجام این مطالعات، سختی چاپ مقالات و عدم اولویت این نوع مطالعات در ذهن محققان باعث عدم پاگیری این مطالعات در ایران است. بعبارت دیگر در ایران وضع موجود بدلیل کمبود تقاضای این نوع تحقیقات است تا کمبود اعتبارات.

➤ آزمون

۱- کدام یک از عوامل زیر در ایران عامل اصلی عدم پاگیری مطالعات در آموزش پزشکی است؟

الف) عدم اعتبار کافی

ب) عدم تقاضای محققان

ج) نبود مراکز مدون پژوهش در آموزش

د) عدم آموزش کافی

گزینه (ب) صحیح می باشد.

۲- در مطالعات مختلف بیشترین نوع مطالعات انجام شده در آموزش پزشکی کدام نوع تحقیقات بوده است؟

الف) Observational

ب) Pre test , Post test

ج) مطالعات هم گروهی

د) مطالعات مداخله ای

گزینه (الف) صحیح می باشد.

۲ نقش نیازسنجی اجزاء و عناصر نظام آموزشی

➤ مفاهیم کلیدی

۱. تعریف اجزاء نظام آموزشی و نحوه ارزشیابی در هر حیطه.
۲. نحوه اجرای نیازسنجی آموزش.
۳. انواع آزمون های تحلیل، محتوا، پیشرفت تحصیلی و عملکرد.

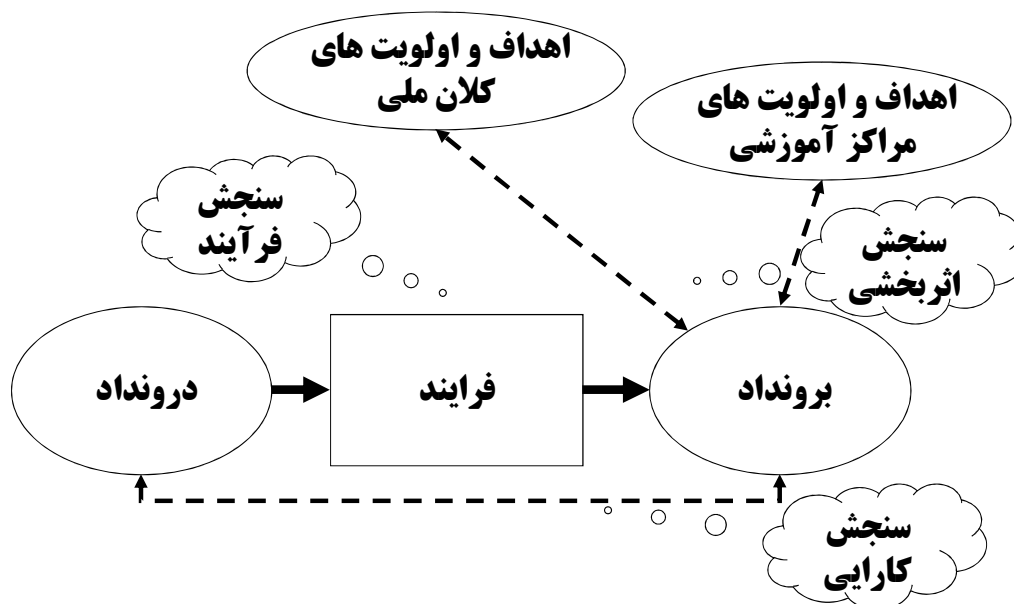
➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه این نوشتار قادر خواهید بود:

۱. اجزاء نظام آموزشی را نام ببرید.
۲. نیازسنجی و اهمیت آن را در مطالعات پژوهش در آموزش نام ببرید.
۳. انواع آزمون در محتوا، پروسه و عملکرد سیستم آموزشی را نام ببرید.

۲,۱ اجزاء عناصر نظام آموزشی

در هر نظام آموزشی سیستم مثل کارخانه ای عمل می کند که یک درونداد را گرفته و پس از طی فرآیند خاصی آن را بصورت یک محصول خارج می کند.

شکل (۱) اجزاء و عناصر نظام آموزشی

بر این اساس اولویت مراکز آموزش و کشوری و برون داد سیستم در تعامل هستند از طرف دیگر سنجش های فرآیند در فرآیند آموزشی و سنجش کارایی سیستم در آموزش می توانند توانایی سیستم را بررسی کند از طرف دیگر محصول این نظام هدفمند باید اثری داشته باشد و سنجش این اثر بعنوان سنجش اثربخشی شناخته می شود. پس همانطور که کیفیت یک کارخانه نحوه تولید و کیفیت کالا معین می کند می توان نظام آموزشی را نیز بر همین اساس ارزیابی کرد.

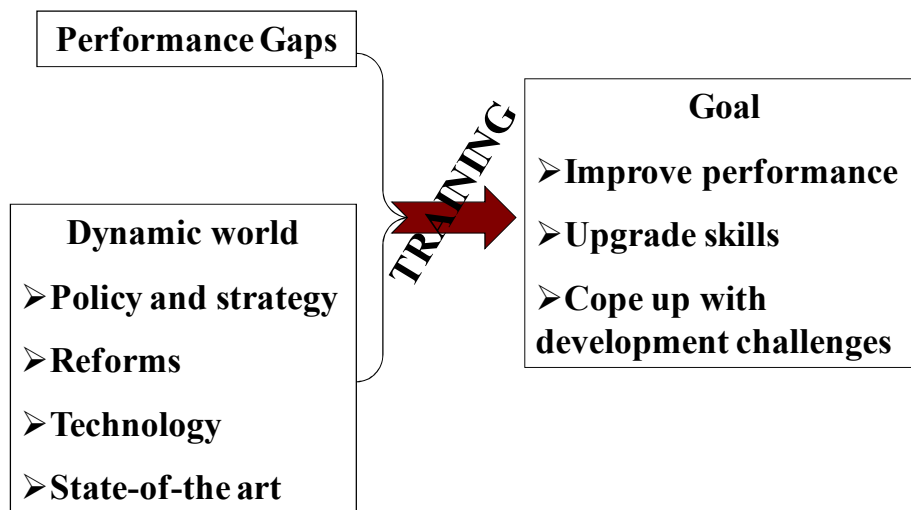
✓ اجزاء اصلی یک نظام آموزشی شامل

- ۱- درونداد^۴ شامل دانشجویان، معلمان، محتوای درس، فضا و تجهیزات تشکیلات و بودجه این نظام می باشد.
- ۲- فرآیندها^۵ فرآیند یاددهی و یادگیری، فرآیند پشتیبانی و فرآیند شناختی سازمانی می باشد.
- ۳- برونداد^۶ می تواند در سطح نظام آموزش مثل نمرات پایان سال دانشجویان و نمرات امتحان های جامع باشد و یا جایگاه دانشگاه در بین سایر دانشگاه ها از نظر نمره دانشجویان باشد. برونداد می تواند در سطح فرا دانشگاهی تعریف شود. مثل علم تولید شده خدمات علمی ارائه شده توسط فراگیران یا خدمات درمانی آنان
- ۴- پیامد یا اثربخشی^۷ اثر نهایی این آموزش در سطح درمانی بهداشتی جامعه، تعریف ارزش های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اشتغال و و بیکاری سایر مشاغل اجتماعی می باشد.

سنجش های گوناگون می توان سنجش، فرآیند، سنجش اثربخشی، سنجش برونداد را در سیستم تشکیل دهد. نیازسنجی آموزشی روشی جهت هماهنگ کردن نظام آموزشی بر اساس نیازهای جامعه می باشد تا برونداد سیستم بتواند نیازهای جامعه را برطرف کند.

۲,۲ نیازسنجی

نیازسنجی: فرآیند شناسایی دانش، مهارت و نگرش مورد نیاز افراد برای اتمام وظایف حرفه ای ضروری می باشد.

شکل (۲) : نیازسنجی آموزشی

مطابق شکل بالا هدف از آموزش رسیدن به اهداف مورد نظر سیستم در جهت ارتقاء عملکرد توانمندی عملی و علمی یا بر طرف کردن نیازهای ارتقاء جامعه است.

هدف نیازسنجی، یافتن این فاصله مهم بعنوان شکاف عملکردی^۸ در برونداد، پیامد، درونداد و در پروسه آموزشی است.

⁴ Input

⁵ Process

⁶ Out Put

⁷ Impact

در این مهم عوامل بیرونی مثل سیاست آموزشی، تکنولوژی و تحولات آموزشی و تکنولوژی اثرات بسیار مهمی دارد. بنابراین نیازسنجی نقش مهمی در برقرار کردن این نظام و کارخانه آموزش را دارد. روش های نیازسنجی که در گفتارهای دیگر به آن می پردازیم می تواند. هدف محور^۹، مثل الگوی کافمن^{۱۰}، تکنیک ایجاد توافق مثل روش دلفی^{۱۱} و فیش باول^{۱۲} و تکنیک های مسأله محور مثل رویداد بحرانی و تحلیل شغلی باشد. اولویت نیازسنجی و نیازها بر اساس اهمیت موضوع، زمان و تعداد افراد درگیر، هزینه بازنگری و سیاست های آموزشی فرق می کند.

۲,۳ آزمون های مختلف در حیطه اجزاء آموزشی

آزمون های مختلف می تواند شامل تحلیل محتوا، آزمون های پیشرفت تحصیلی و آزمون های عملکردی باشد و در حیطه کارکرد نظام آموزشی نیز می توان اقدام پژوهی و تحقیق قوم نگاری را نام برد.

★ آزمون تحلیل محتوا

بررسی متون و یافتن پیام شخصی هر نفر است و معمولاً در آموزش بررسی محتوای کتب درسی است مراحل آن آماده سازی و سازمان دهی تحقیق، بررسی مواد کتب و پردازش داده هاست.

★ آزمون های پیشرفت تحصیلی

آزمون ورودی جهت انتخاب دانشجویان متعدد، آگاهی در سطح دانش دانشجویان قبل از شروع دوره است. این آزمون ها شامل :

▪ آزمون تکوینی:

برگزاری آزمون در طول درس و سنجش آموخته ها و دادن بازخورد جهت ارتقاء سیستم و دانشجویان است.

▪ آزمون تراکمی:

در پایان دوره های آموزشی گرفته می شود و هدف آن تصمیم گیری در مورد ارتقاء دانشجویان است.

۲,۴ آزمون های بررسی عملکرد

آزمون های بررسی عملکرد، شامل آزمون کتبی عملکرد که می تواند درمانی یا غیردرمانی باشد. و سؤالات مربوط به عملکرد را بصورت کتبی از دانشجویان می پرسد. آزمون بعدی آزمون شناسایی است که توانمندی دانشجویان در شناسایی مطالب آموخته شده بررسی می شود مثل تشخیص گونه های حشرات در آزمایشگاه یا شناخت ضایعات پوستی در بخش پوست. آزمون بعدی آزمون شبیه سازی است که در محیط آزمون شبیه سازی محیط واقعی صورت می گیرد و توانایی فرد بررسی می شود مثل انجام آزمایش در آزمایشگاه شیمی یا مثل آزمون بالینی ساختارمند^{۱۳}.

^۸ Performance gap

^۹ Out Come Based

^{۱۰} Coffman

^{۱۱} Delphy

^{۱۲} Fish Bowel

^{۱۳} OSCE

آخرین مدل آزمون نمونه کار است که بررسی دانشجو در محیط واقعی است و انجام اعمال معرف عملکرد واقعی وی خواهد بود. مثل ارزیابی بالینی یک دانشجو در محیط بالینی.

۲.۵ اقدام پژوهی

این مطالعه بررسی مشکلات فرآیند تدریس طول یک دوره معین خواهد بود. در این مدل معلم معمولاً پژوهشگر است و زیربنای علمی دوره را بررسی می کند و هدف وی رسیدن به شناخت علمی درباره مسأله یا مشکل است نه تعمیم پذیری در یک کلام اقدام پژوهی شناخت مشکلات آموزشی و پی بردن به راههای کاهش مشکلات بصورت انفرادی یا گروهی و ارایه بازخورد لازم برای بهبود امور است اگر چه این روش مبتنی بر روش علمی است ولی نتایج آن قابل تعمیم نیست.

۲.۶ تحقیق قوم نگاری

توصیف رویدادها و فرایندها در شرایط طبیعی است که ناشی از شناخت عمیق پدیده موجود است. این روش مشاهده در محیط واقعی است و در واقع توصیف یک رفتار توسط محقق است. در این روش بر کل ماهیت مطالعه تأکید است (کل گرا) مثال این بررسی فرآیند تصمیم گیری در دانشگاه و بررسی تعامل اعضاء هیأت علمی است یا بررسی فرآیند یادگیری در سال اول ابتدایی.

➤ آزمون

- ۱- کدام یک از تعاریف زیر از اجزاء نظام آموزشی درست نیست؟
 الف) درونداد می تواند شامل محتوای درسی باشد.
 ب) برونداد اثرات آموزشی در جامعه و ارتقاء جایگاه اجتماعی است.
 ج) فرآیند شامل فرایند مدیریت یا آموزشی است.
 د) سنجش اثربخشی با سنجش برونداد متفاوت است.
گزینه (ب) صحیح می باشد.

- ۲- در رابطه با روش های نیازسنجی کدام جمله غلط است؟
 الف) روش دلفی روش ایجاد توافق است.
 ب) الگوی کافمن روش هدف محور است.
 ج) رویداد مسأله محور مثل رویداد بحرانی است.
 د) روش Fish Bowl روش هدف محور است.
گزینه (د) صحیح است.

۳ انواع مطالعات در پزشکی

➤ نکات کلیدی

۱. شناخت انواع مطالعات کیفی و کمی
۲. شناخت مطالعات مداخله ای

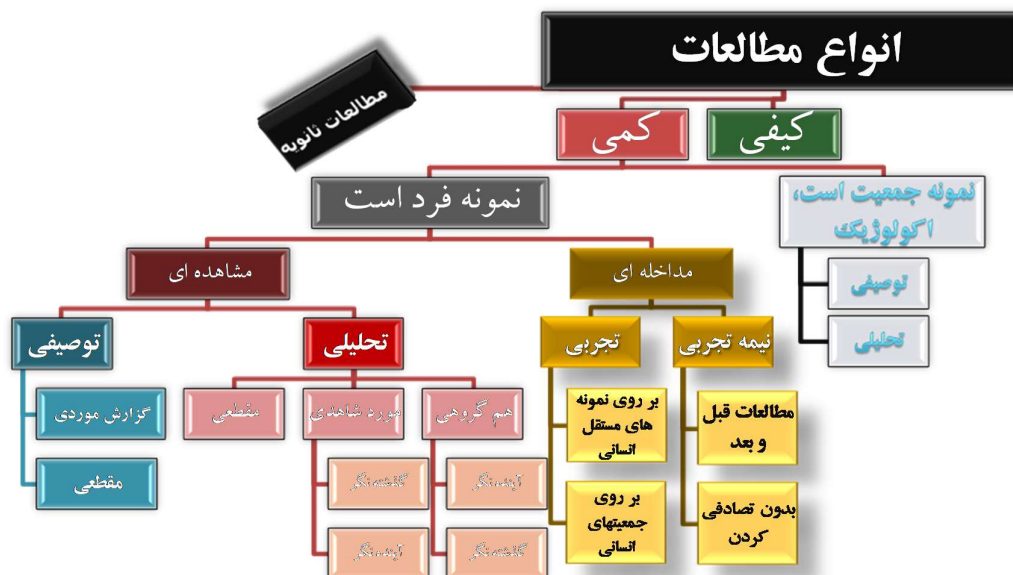
➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه این نوشتار قادر خواهید بود:

۱. انواع پژوهش های علوم پزشکی را نام ببرید.
۲. تفاوت مطالعات تجربی و غیر تجربی را بیان کنید.
۳. تفاوت مطالعات کیفی و کمی را بیان کنید.
۴. مطالعات مروری و جایگاه آن را بیان کنید.
۵. مطالعات ثانویه و جایگاه آن را بیان کنید.

۳,۱ انواع مطالعات

مطابق شکل (۳) شما می توانید انواع مطالعات در علوم پزشکی را نظاره کنید. همانگونه که مشاهده می شود مطالعات به دو گروه کلی کیفی و کمی تقسیم می شود در مطالعات کمی مطالعه می تواند روی فرد یا جمعیت باشد در مطالعات فردی می تواند مطالعات مشاهده ای و یا مداخله ای را تشخیص داد. در مطالعات مشاهده ای می تواند توصیفی و یا تحلیلی بود در مطالعات تحلیلی می تواند مقطعی^{۱۴} مورد و شاهدی^{۱۵} یا هم گروهی^{۱۶} باشد.

شکل (۳): انواع مطالعات

¹⁴ Cross Sectional

¹⁵ Case Control

¹⁶ Cohort

مطالعات مداخله ای نیز می تواند تجربی یا نیمه تجربی باشد.

۳,۲ انواع مطالعات علوم پزشکی

❖ مطالعات مرور موردی^{۱۷}

این مطالعات به شرح یک پدیده یا واقعه می پردازند می توان از این گزارش ها در آموزش پزشکی نیز استفاده کرد که پدیده های استثنایی آموزش پزشکی یا تابع آن را توصیف کرد. و کمترین نمره ارتقاء معمولاً جهت این نوع تحقیقات اختصاص می یابد.

❖ مطالعه مقطعی

به توصیف یک متغیر و یا ارتباط چند متغیر در یک بازه زمانی می پردازد. ساده و سریع هستند ولی در معرض خطاهای بسیار هستند مثل برداشت اساتید از استاد مشاور و نقش آن در ارتقاء دانشجویان از سال ۱۳۸۷ تا ۱۳۸۹.

❖ مطالعات هم گروهی

بررسی یک گروه خاص جهت برقراری ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته می توان آینده نگر یا گذشته نگر آن را انجام داد. از دقت بالای برخوردارند ولی در صورت افت نمونه ها بیش از ۲۰٪ کل افراد قابل تعبیر نیستند. مثال در آموزش پزشکی: بررسی وضعیت تحصیلی دانشجویان در سیستم ادغام در سال ۱۳۸۷ با دانشجویان فارغ التحصیل رشته پزشکی در سیستم سنتی در سال های ۱۳۸۷-۱۳۸۵.

❖ مطالعات موردی- شاهدهی

مطالعاتی هستی که از معلول شروع و به علت می رسد. معمولاً بصورت گذشته نگر بوده ارزان و آسان هستند. نمی توانند رابطه علت و معلولی را ثابت کنند فقط ارتباط را نشان می دهند. عوامل مخدوش کننده^{۱۸} بسیاری که باید کنترل شود. مثال آن در آموزش بررسی وضعیت تحصیلی دانشجویان بر اساس نمرات کنکور یا بررسی دانشجویان در خطر از نظر وضع اجتماعی و خانوادگی

❖ مطالعات مداخله ای

در این مطالعه تغییراتی در متغیرها ایجاد و اثرات آن بررسی می شود. در مطالعات تجربی سه اصل مهم باید رعایت شود؛ تصادف نمودن، کنترل دقیق مداخله و داشتن گروه کنترل. اگر این اصول رعایت شود مطالعه نیمه تجربی خواهد بود. اعتبار درونی این مطالعات بالاست و خطاهای آن کمتر است ولی اعتبار بیرونی پائین داشته و تعمیم پذیری نتایج ممکن است پائین باشد. مقایسه روش های مختلف آموزشی و PBL در نمرات دانشجویان.

۳,۳ مطالعات ثانویه یا مطالعات مرور سیستماتیک^{۱۹}

شامل ترکیب نتایج اولیه با یک روش قانونمند است. این روش تلاش در جهت رسیدن به سؤالات کلیدی که توسط سایر روش ها نمی توان به آن پی برد می باشد. اگر ترکیب نتایج توسط روش های آماری صورت گیرید به این مطالعات متاآنالیز و اگر ترکیب نتایج بصورت تحلیل و تفسیر محتوایی مفهومی باشد به این مطالعات تطبیقی می گویند.

مثال آن بررسی وضعیت تحقیق و اولویت های تحقیق در کشورهای EMRO است.

❖ علت روآوری به مطالعات مروری

عدم وجود یک مطالعه جامع و با اعتبار بالا در زمینه موجود جهت تهیه راهنماهای بالینی و شناسایی نیازهای پژوهش است. در واقع مرور سیستماتیک مروری ساختار یافته تا شواهد را پیدا کنیم آنها را مورد بررسی نقادانه قرار دهیم و نتایجی را بگیریم که کمترین سوگیری را داشته باشد.

¹⁷ Case Report

¹⁸ Confounding Variable

¹⁹ Systematic Review

➤ آزمون

۱- مطالعه بررسی وضعیت پژوهش و اولویت های آن در منطقه خاورمیانه چه نوع مطالعه ای است؟

الف) متا آنالیز

ب) Systematic Review (تطبیقی)

ج) Cohort Study

د) مطالعات مداخله ای نیمه تجربی

گزینه (ب) صحیح می باشد.

۲- مطالعه بررسی وضعیت تحصیلی دانشجویان شاهد و نحوه عملکرد بالینی آنها چه نوع مطالعه ای است؟

الف) مطالعه توصیفی ب) مطالعه Cohort

ج) مطالعه مداخله ای د) مطالعه ثانویه

گزینه (الف) صحیح می باشد.

۳- کدام یک از عوامل زیر در ارائه مطالعات مداخله ای تجربی بسیار مهم است؟

الف) تصادفی کردن نمونه ها

ب) داشتن گروه کنترل

ج) کنترل مداخله

د) از دست دادن نمونه در طول مطالعه

گزینه (د) صحیح می باشد.

۴ مطالعات کیفی ۲۰

➤ مفاهیم کلیدی

۱. چرا مجبور به انجام مطالعات کیفی می شویم.

۲. مطالعه کیفی چگونه عمل می کند.

۳. نتیجه گیری در مطالعات کیفی چگونه است.

➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه این نوشتار قادر خواهید بود.

۱. مطالعات کیفی را تعریف کنید.

۲. روش Deductive در مقابل Inductive مقایسه نمایید.

۳. مطالعه کمی و کیفی را مقایسه کنید.

۴. جایگاه مطالعات کیفی را درک کنید.

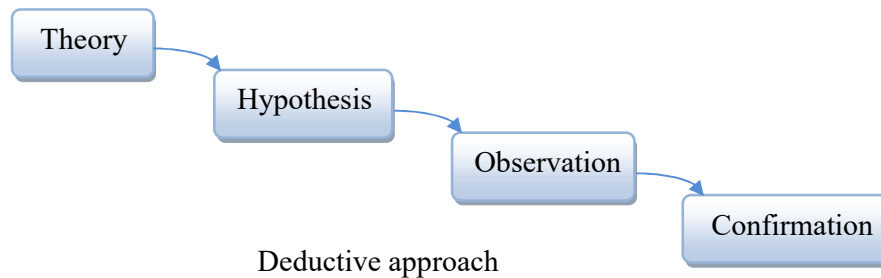
۴,۱ تعریف

مطالعات کیفی پایه انجام مطالعات اجتماعی و روانشناسی است و به بررسی نظر موارد یا رفتارهای آنان و یا تجارب آنان از نقطه نظر خودشان می پردازد. چگونه موارد مطالعه به وقایع می نگرند یا آن را درک می کنند هدف اولیه این نوع مطالعه است. بر خلاف مطالعات کمی که باید از قبل دارای یک سؤال پژوهشی مشخصی و هیپوتز^{۲۱} کاملاً معینی باشد در روش کیفی محقق نه تنها به ثبت وقایع می پردازد، بلکه می تواند خلاقیت علمی و تحلیل گر علمی این وقایع نیز باشد و شیوه ها و متدهای جدیدی را در این راه بیابد. به عبارت دیگر رابطه عمیق محقق و مورد مطالعه و تئوری ایجاد شده و موضوع نقش مهمی در این نوع تحقیق دارد.

۴,۲ مقایسه مطالعه کیفی و کمی

مطالعات کمی بر اساس تغییرات بسیار معینی و کنترل شده در محیط و ثبت این اثرات است در حالی که در مطالعه کیفی تغییری در محیط ایجاد نمی شود، بلکه بررسی دقیق و عمیق برداشت های موارد از واقعیت موجود است. در واقع در محیطی واقعی به ثبت این وقایع می پردازیم. روش های ثبت وقایع در مطالعات کیفی شامل: نقشه برداری^{۲۲}، مصاحبه عمیق^{۲۳} یا نیمه ساختارمند^{۲۴}، گروه کانونی هدف^{۲۵}، مشاهده اعضا^{۲۶}، بررسی اجتماعی موارد غیرطبیعی^{۲۷} می باشد. به عبارت دیگر در مطالعات کمی مطالعه از یک تئوری و هیپوتز شروع می شود و به مشاهده و سعی و اثبات تر می پردازد پس از کل به جزء می رسد. که به این روش (کل به جزء^{۲۸}) می گویند.

شکل ۴: نحوه استنتاج در مطالعات کمی

در روش کیفی تئوری اولیه وجود ندارد بلکه در مشاهدات و بررسی شکل آنها تئوری هایی مطرح می شود پس این روش جزء به کل^{۲۹} یا نتیجه گیری گفته می شود.

²¹ Hypothesis

²² Mapping

²³ In depth

²⁴ Semi structured

²⁵ Focus Group Discussion

²⁶ Participant Observation

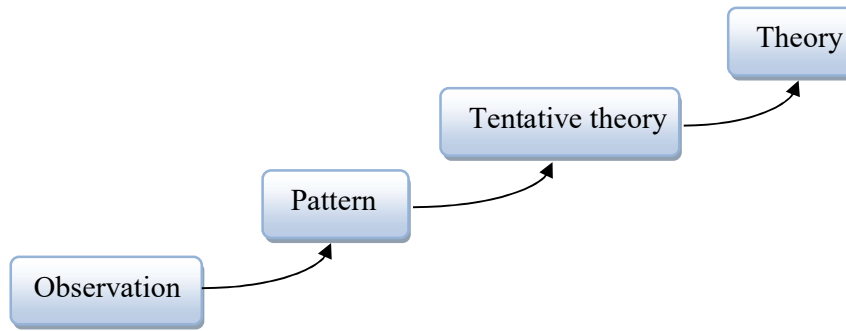
²⁷ Social Artifact Analysis

²⁸ Deductive

²⁹ Inductive

شکل ۵: نحوه استنتاج در مطالعات کیفی

Inductive Approach

مطالعات کیفی در واقع نقش بزرگ نمایی دادن به موارد مطالعه دارد در حالی که مطالعات کمی خلاصه کردن اطلاعات را به عهده دارد. و نتایج مطالعه کمی به صورت اعداد خلاصه (مثل متوسط و تفاوت این متوسط ها در می آید) ولی در روش کیفی مطالعات نظرات گوناگون یا بزرگ نمایی جزئیات مورد هدف است.

۴,۳ جایگاه استفاده از مطالعات کیفی

مطالعات کیفی در مواردی که تعاریف معینی نیست و باید مفهوم یک پدیده کل توضیح داده شود مثلاً وضعیت تحصیلی دانشجویان و معین کردن پارامترهای آن بکار برده می شود. در تعیین فرآیند تحقیق و بررسی امور اجتماعی و نظرات صاحب نظران نیز استفاده می شود. در تعریف و توضیح چرایی و نحوه عملکرد موارد نیز بسیار مهم است. همچنین در تعریف چگونگی ایجاد وقایع مختلف از دید موارد مورد مطالعه و مطالعه گر نیز بسیار مهم هستند. در طراحی پرسش نامه های مطالعات کمی یا در توضیح علل نتایج موارد مطالعات کمی نیز بسیار مهم است. همچنین در تفسیر داده ها در پرسش نامه های مطالعات کمی نیز جایگاه بسیار مهمی دارند. در کل هر گاه چرایی، چگونگی یا پدیده ها بررسی می شود مطالعات کیفی ناگزیر از استفاده هستند.

➤ آزمون

۱- در مطالعات کیفی و کمی کدام جمله صحیح نیست؟

الف) مطالعات کیفی Inductive است.

ب) مطالعات کمی Deductive است.

ج) مطالعات کیفی Dark Condensor است.

د) مطالعات کمی ساخت تئوری بر اساس نظر موارد می باشد.

گزینه (ج) صحیح می باشد.

۲- کاربرد مطالعات کیفی در کدام یک از موارد زیر است.

الف) چرایی وقایع

ب) چگونگی ایجاد وقایع

ج) تعاریف معین نداشتند

د) تفسیر آماری مطالعات کمی

گزینه (د) صحیح می باشد.

خلاصه

محورهای پژوهش در آموزش پزشکی در اینجا بررسی می شود. در این نوشتار ضمن آشنایی با انواع مطالعات کمی و کیفی لزوم نیازسنجی دروس آن با خلاصه ای از انواع مطالعات آشنا می شویم.

منابع

1. Norman G. Research in medical education Three decades of progress . BMJ 2002;324:1560-1562
2. Collins J. Medical education research. Challenges and opportunities. Radiology 2006;240(3): 639-647
3. Todres M, Stephenson A, Jones R. Medical education research remains the poor relation . BMJ 2007;335: 333-335

